

30.04.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2024/1752
Toplantı Tarihi/Sayısı : 08.04.2025/241
Karar Numarası : 2025/179
Başvuran : Y.T.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Kararı ile toplu taşımada 30 yaşından gün almış öğrencilerle 30 yaş altı öğrencilerin farklı ücretlendirmeye tabi tutulmasının yaş temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin 11/7/2024 tarihli ve 1060 sayılı kararı üzerine Ulaşım Koordinasyon Merkezinin (UKOME) 25/7/2024 tarihli kararı ile toplu ulaşım tarifesinde 30 yaş ve üzeri öğrenciler için değişikliğe gidildiğini, Meclis Kararı ve bu karara dayanarak alınan UKOME kararı doğrultusunda 30 yaşından büyük olması sebebiyle toplu taşımada farklı bir ücretlendirmeye tabi tutulduğunu, söz konusu karar ve uygulamanın Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine ve 6701 sayılı Kanun'da düzenlenen ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiğini,

b. Öğrencilik statüsünden dolayı indirimli bilet hakkı kazanmasına rağmen yaşı nedeniyle ayrımcı muameleye tabi tutulduğunu, bu nedenle muhatap Belediyeye başvuruda bulunduğunu, ancak başvurusunun 8/8/2024 tarihinde reddedildiğini, söz konusu uygulamanın kanuni bir dayanağının bulunmadığını ve kendisi gibi doktora eğitimi alan 30 yaş ve üzeri öğrencilerin mağduriyet yaşadıklarını,

c. 30 yaş ve üzeri öğrencilerin toplu taşıma için farklı ücretlendirmeye tabi tutulmasının yaş temelinde doğrudan ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. 11/7/2024 tarihli ve 1060 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Kararı ile 13/9/2020 tarihli ve 901 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Kararında Ulaşımında İstanbulkart Yönetmeliği'nde düzenlenen Öğrenci İstanbulkart tanımının "30 yaşından gün almış öğrencilere ise UKOME Kararı ile belirlenen Tam İstanbulkart, Aylık Tam Mavi Kart ve Tam Aktarma

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

bedellerinin % 10 oranı kadar indirim uygulanır.” şeklinde değiştirildiği,

b. 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 1’inci maddesi doğrultusunda toplu taşımada öğrencilere indirim yapabilme yetkisinin kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelere verilirken mevzuatta genel bir öğrenci tanımının bulunmadığı, yüksek öğretim ve milli eğitim mevzuatında öğrenci tanımına ilişkin farklı düzenlemelerin yer aldığı,

c. Öğrenci indirimleri konusunda çeşitli kuruluşların da farklı uygulamalarının bulunduğu, örneğin T.C. Devlet Demiryolları Taşımacılık A.Ş. tarafından yolcu taşımacılığında 7-12 yaş arasındaki çocuklara % 50 indirim, 13-26 yaş arasındaki gençlere % 15 indirim uygulanırken 26 yaş üstü kişilere indirim uygulanmadığı,

ç. Söz konusu Belediye Meclis Kararı ile öğrenci tanımına uyan kişilerin indirimli bir şekilde toplu taşımadan yararlanabildiği, esasen henüz bir işte çalışmayan ve geliri olmayan, eğitim çağındaki öğrencilerin desteklenmesinin sosyal devlet olmanın gereği ve anayasal bir zorunluluk olduğu, ancak 4736 sayılı Kanun gereği öğrencilere sağlanan indirimli toplu taşıma imkanının düzenli geliri bulunan kişiler tarafından kullanılmasının sağlanan indirimin doğasına aykırı olduğu gibi eşitlik ilkesine de aykırı bir durum teşkil ettiği,

d. Özellikle son yıllarda yaşanan ekonomik zorluklar nedeniyle düzenli geliri bulunan pek çok kişinin açık öğretim fakültelerine sınavsız bir şekilde kaydolarak indirimli öğrenci kartı kullandığı, bu durumun indirimli kart uygulaması ile desteklenmesi gereken öğrenci tanımının dışına çıkararak sosyal destek, kentsel dönüşüm ve metro inşası gibi alanlarda yatırımlarda kullanılan gelirlerde kayıplara yol açtığı,

e. Vatandaşlara sunulan ekonomik toplu taşıma hizmetinin yarattığı maliyet unsurlarının yıllara sari olarak oluşturduğu finansal yükler, akaryakıt, elektrik, döviz kuru, ithal yedek parça gibi alanlarda artan maliyetler nedeniyle toplu taşıma hizmetinin düzenli bir şekilde sürdürülebilmesi, kent içi toplu taşıma hizmetinin İstanbul halkına etkin ve verimli bir şekilde sunulabilmesi için yolculukların ekonomik olmasının yanı sıra esnaf ve işletmecilerin gelir-gider dengesini de korumak amacıyla ücret düzenlemeleri yapıldığı,

f. 25/7/2024 tarihli ve 2024/5-18 sayılı UKOME Kararı ile 30 yaşından gün almış öğrencilerin toplu taşıma ücret tarifesinde tam geçiş, tam abonman, tam aktarma gibi tüm kalemler için ücretin %10’u oranında indirim uygulanmasına karar verildiği, halihazırda tam abonman ücretinin 1.570,00 TL olduğu ve öğrenci abonman ücretinin 282,00 TL olduğu, 2019 yılı öncesi toplu taşımada öğrencilere %59 oranında indirim uygulanırken 2019 yılı sonrası bu indirim oranının %82’ye çıkarıldığı, Tam Abonman İstanbulkart (1.570,00 TL) kullanan kişiler ile Öğrenci Abonman İstanbulkart (282,00 TL) kullanan öğrencilerin ödedikleri ücret arasında yaklaşık % 455 oranında fark bulunduğu, Öğrenci Abonman İstanbulkart taleplerinin düzenli geliri bulunan kişilerin açık öğretim fakültelerine kayıt yaptırması nedeniyle arttığı,

g. 30 yaşından gün almış öğrencilerin abonman oranları 2019 yılında % 17 iken 2024 yılının ilk 6 ayında bu oran % 53’e yükseldiği, tam abonman ücretine göre yapılan % 82 oranında indirimin sürdürülebilir olması adına iş gücüne katılımı yüksek olan 30 yaşından gün almış öğrencilere sağlanan indirim oranında değişiklik yapılmasının zorunlu hale geldiği, İstanbul’da toplam öğrenci sayısının

3.117.663 olduğu, 30 yaşından gün almış öğrenci sayısının ise 513.089 olduğu,

ğ. Türkiye Belediyeler Birliği Hukuk İşleri Müdürlüğünün 23/10/2020 tarihli ve ... sayılı yazısı ile kanunların vermiş olduğu yetki çerçevesinde her belediyenin kendi belediye meclisince belirlenen tarife göre toplu taşıma hizmetinden ücret almaya yetkili olduğu, belediyelerin öğrencilere kısmen veya tamamen indirim uygulamak ve uygulamamak konusunda serbest olduğu, bu yetkinin kullanılması halinde kişilerin durumlarına göre farklı yararlandırma kriterleri belirleyebileceği, öğrencilerin indirimli taşınmasında kanun koyucunun amacının göz önünde tutulması gerektiği, belediyelere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlandığı, belediyelerce indirimli taşımanın amacından uzaklaştırılmasının engellenmesi konusunda hassasiyet gösterilmesinin, hizmet maliyetleri ile indirim maliyetine katılan ancak indirim uygulanmayan vatandaşlara karşı sorumluluğun da gereği olduğunun değerlendirildiği,

h. Öğrenci ulaşım kartına hak sahipliği için 26 yaşını dolduran kişilerde aranan Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kaydının olmaması şartı ile ilgili olarak yaş temelinde ayrımcılığa uğrandığı iddiasıyla yapılan bir başvuruda ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğine karar verildiği [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2020/1091, K. No: 2020/270, 29/12/2020, para. 30], söz konusu karar ve yukarıda yer alan hususlar göz önüne alındığında 30 yaşından gün almış öğrencilerin toplu taşımada Tam İstanbulkart, Aylık Tam Mavi Kart ve tam aktarma bedellerine göre % 10 oranında indirimli yararlanmasının mevzuata uygun olduğu ve ayrımcılık yasağını ihlal etmediği belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Belediyenin cevabında sürekli açık öğretime kaydolan ve halihazırda çalışmakta olan bireylerden söz ettiği, ancak bu durumun kendisi gibi 30 yaş üzeri olup doktora eğitimi alan kişilerle bir ilgisi bulunmadığı,

b. İlgili kararda çalışan veya çalışmayan ayrımına gidilmediği, yalnızca yaş kriterinin esas alındığı ve bu kriteri belirleme yönteminin de belirsiz olduğu,

c. Eğitim hakkının Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan temel bir hak olduğu ve her yaşta, her statüde bireye eşit şartlarda sunulması gerektiği, doktora eğitimi alan öğrencilerin çoğunun 30 yaş ve üzeri olduğu ve Belediyenin bilimsel çalışmalar yapmak adına eğitim alan doktora öğrencileri desteklemesinin kamu yararına hizmet eden bir yaklaşım oluşturacağı,

ç. Belediye sınırları içinde ikamet eden tüm öğrencilerin yalnızca % 15'inin 30 yaş ve üzeri olduğu ve bu oranın ekonomik bir yük olarak görülmemesi gerektiği ve öğrenci indirimi uygulamasının diğer illere göre farklı olmasının vatandaşlar arasında eşitsizliğe yol açtığı ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın “*Kanun önünde eşitlik*” başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

“*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.*

(...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

6. Anayasa’nın “Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi” başlıklı 42’nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.”

7. Anayasa’nın “Mahalli idareler” başlıklı 127’nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.”

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “Tanımlar” başlıklı 2’nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

(...)

d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi (...) ifade eder.”

9. 6701 sayılı Kanun’un “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3’üncü maddesi şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

10. 6701 sayılı Kanun’un “Ayrımcılık türleri” başlıklı 4’üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.”

11. 6701 sayılı Kanun’un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum

ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.”

12. 6701 sayılı Kanun’un “Kurumun görevleri” başlıklı 9’uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“(1) Kurumun görevleri şunlardır: (...) g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. (...)”

13. 6701 sayılı Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrası: “Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Kararı ile 30 yaşından gün almış öğrencilerle 30 yaş altı öğrencilerin toplu taşımada farklı ücretlendirmeye tabi tutulduğu iddiası bakımından 6701 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ayrımcılık temellerinden yaş temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

15. Mezkûr Kanun’un 17’nci maddesinin ikinci fıkrasına göre: “İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.” Başvuranın Kuruma başvurmadan önce 6701 sayılı Kanun’a aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini 8/8/2024 tarihinde ilgili taraftan talep ettiği ve başvuranın bu talebinin 15/8/2024 tarihinde reddedildiği görülmüştür. Bu kapsamda ilgili tarafa başvuru şartı sağlanan işbu başvurunun Kurumumuzca esastan incelenebileceği değerlendirilmektedir.

16. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan hakları hukukunun temel normları arasında yer almakta olup hem uluslararası sözleşmelerde hem de ulusal mevzuatımızda güçlü bir şekilde teminat altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 2’nci maddesine göre “Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün

özgürlüklerden yararlanabilir.”

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin “Ayrımcılık yasağı” başlıklı 14’üncü maddesine göre: “Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında ayrımcılık, objektif ve makul bir gerekçeye dayanmaksızın, benzer durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması şeklinde tanımlanmaktadır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48). AİHM’e göre farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmadığı takdirde ayrımcı olarak kabul edilir. Başka bir ifadeyle, farklı muamele meşru bir amaç taşıyor veya kullanılan araçlarla bu amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulamıyorsa ayrımcılık teşkil eder. (AİHM, *Fabris/Fransa*, B. No: 16574/10, 7/2/2013, para. 56). AİHM, taraf devletlerin benzer durum teşkil eden farklılıkların farklı bir muamele gerektirip gerektirmediğinin ve ne ölçüde gerektirdiğinin değerlendirmesinde takdir yetkisine sahip olduklarını kabul etmektedir. Bu takdir yetkisinin kapsamı ise olayın koşullarına, konusuna ve arka planına göre değişiklik göstermektedir (AİHM, *Stummer/Avusturya*, B. No: 37452/02, 7/7/2011, para. 88). Özellikle ekonomik ve toplumsal stratejiye ilişkin genel tedbirlerin uygulanması söz konusu olduğunda devletin geniş bir takdir yetkisinin olduğu kabul edilmektedir (AİHM, *Hämäläinen/Finlandiya*, B. No: 37359/09, 16/7/2014, para. 109).

19. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, Anayasa’nın 10’uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa’da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa’nın 10’uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir. Kuşkusuz benzer durumlara farklı muamelenin haklı bir temelini bulup bulunmadığının veya farklılığın ne dereceye kadar haklı görülebileceği değerlendirilmesinde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte bu takdir yetkisinin kapsamı somut olayın özelliklerine ve hususiyetle farklı bir şekilde yararlandırılan hakkın niteliğine göre değişebilecektir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58-59).

20. Başvuran, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde ... Doktora Programında ...’üncü sınıf öğrencisi olduğunu, toplu taşıma kullanırken öğrenci indiriminden faydalandığını, ancak İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından alınan 11/7/2024 tarihli ve 1060 sayılı karar neticesinde 30 yaş ve üzeri öğrenciler için şehir içi toplu ulaşım hizmet tarifelerinde 30 yaş altındaki öğrencilerden farklı bir uygulamaya geçildiğini, 30 yaşından büyük olduğu için şehir içi toplu ulaşım hizmetlerinde farklı muameleyle maruz kaldığını iddia etmektedir. Bu kapsamda somut uyuşmazlığın yaş temelinde doğrudan ayrımcılığa ilişkin ilkeler çerçevesinde ele alınması gerekmektedir.

21. Başvuranın iddialarına karşılık muhatap Belediyeden alınan yazılı görüşte, toplu taşımada 30 yaşından gün almış öğrencilerle 30 yaş altı öğrencilerin farklı ücretlendirmeye tabi tutulması hususunda;

hâlihazırda Tam Abonman İstanbulkart (1.570,00 TL) kullanan kişiler ile Öğrenci Abonman İstanbulkart (282,00 TL) kullanan öğrencilerin ödedikleri ücret arasındaki ücret farkı dolayısıyla Öğrenci Abonman İstanbulkart taleplerinin düzenli geliri bulunan kişilerin açık öğretim fakültelerine kayıt yaptırmaları nedeniyle arttığı, tam abonman ücretine göre yapılan % 82 oranında indirimın sürdürülebilir olması adına iş gücüne katılımı yüksek olan 30 yaşından gün almış öğrencilere sağlanan indirim oranında değişiklik yapılmasının zorunlu hale geldiği, bu durumun indirimli kart kullanımını gerçekten desteklenmesi gereken öğrenci tanımının dışına çıkararak sosyal destek, kentsel dönüşüm ve metro inşası gibi alanlarda yatırımlarda kullanılan gelirlerde kayıplara yol açtığını, İstanbul'da toplam öğrenci sayısının 3.117.663 olduğu ifade etmiştir.

22. Dosya kapsamında yapılan inceleme sırasında muhatap Belediyeye öğrenci kartı kullananlar içinde 30 yaş ve üzeri olanların sayısı sorulmuştur. Belediyenin iştiraki olan Belbim Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş. tarafından dosyaya sunulan yazıda; sistemde kayıtlı toplam 4.242.299 adet aktif öğrenci kartının 3.505.175'inin 30 yaş altı öğrencilere ait olduğu, 737.124 adedinin ise 30 yaş ve üzeri öğrencilere ait olduğu bildirilmiştir. Yazı ekinde sunulan bilgilere göre, öğrenci kartı kullananların % 83'ü 30 yaş altındaki öğrencilerden oluşurken % 17'si ise 30 yaş ve üzerinde olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bununla birlikte 2024 Eylül ayında aylık kart geçişlerinin % 85'inin 30 yaş altı öğrenciler tarafından gerçekleştirildiği, % 15'inin ise 30 yaş ve üzeri öğrenciler tarafından gerçekleştirildiğine ilişkin veriler sunulmuştur.

23. Ayrıca muhatap Belediyeden alınan yazılı görüşte mevcut uygulamanın yaş temelinde ayrımcılık oluşturmadığına dair Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 29/12/2020 tarihli ve 2020/270 sayılı Kararı emsal olarak gösterilmiştir. Söz konusu Karara göre öğrenci ulaşım kartı hak sahipliği için Belediyenin 26 yaş altındaki kişilerden SGK kaydı talep etmediği, 26 yaşın üzerindeki kişilerden ise SGK kaydı talep ettiği ve SGK kaydı bulunan kişilere öğrenci kartı verilmediği, bu uygulamayla çalışmayan öğrencilere indirimli ulaşım kartı sağlayarak eğitimin getirdiği mali yükün azaltılmasının amaçlandığı ve eşitsiz bir durumu ortadan kaldırmaya yönelik bir düzenleme getirildiği, takdir yetkisinin makul bir gerekçeyle orantılı olarak kullanılması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

24. Bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını yaşı nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele yaş temelinde doğrudan ayrımcılık olarak tanımlanmaktadır (TİHEK, Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 9 Yaş Temelinde Ayrımcılık, 2022, s. 12). Doğrudan ayrımcılıktan söz edilebilmesi için benzer durumlardaki kişilerin gördükleri muamelede, belirlenebilir bir özelliğe dayalı bir farklılık olmalıdır. Ancak yapılan muamele, işlem veya durumun objektif, ölçülü ve makul bir nedene dayanması halinde ayrımcılık yasağı ihlal edilmemiş olacaktır (TİHEK, Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Rehberi, 2022, s. 220). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50). Bu çerçevede başvuruya konu iddiaların incelenmesinde ilk olarak 6701 sayılı Kanun çerçevesinde yaş temelinde farklı bir muamelenin

mevcut olup olmadığının, ardından farklı bir muamele bulunması halinde ise bu muamelenin haklı ve meşru bir gerekçeye dayanıp dayanmadığının ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

25. 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun “*Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları*” başlıklı 7’nci maddesinin ilgili bentleri şöyledir: “*Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:*

(...)

f) *Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettiirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.*

(...)

p) *Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettiirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek. Büyükşehir içindeki toplu taşıma hatlarıyla ilgili olarak; şehir merkezine olan uzaklık, nüfus ve hattı kullanan sayısı kriterleri esas alınarak tespit edilecek hatlarla ilgili toplu taşıma hizmetlerinin işlettilmesine karar vermek.* (...)”

26. Mezkûr Kanun’un “*Ulaşım hizmetleri*” başlıklı 9’uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir: “*Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerindeki her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile, Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonunun görevlendireceği ilgili odanın temsilcisinin katılacağı Ulaşım Koordinasyon Merkezi kurulur. İlçe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Ulaşım Koordinasyon Merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili üye olarak belirlenmeyen ulaşım sektörü ile ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ihtisas meslek odalarının temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır.* (...)”

27. 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 1’inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir: “(...) *Belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, toplu taşıma hizmetlerinde öğrenci ve basın kimlik kartı sahiplerine indirim uygulamaya yetkilidirler.* (...)”

28. Anayasa’nın 10’uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinden doğan güvenceler, hukuki durumları benzer olanlara farklı muamele edilmesiyle harekete geçer. Dolayısıyla öncelikle benzer durumun ve farklı muamelenin ortaya konulması gerekir. Farklı muamelenin varlığının ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde başvurucunun herhangi bir ispat çabasına girişmesi beklenmez. Bu bağlamda mevzuattan kaynaklanan veya uygulamadan kaynaklansa bile muamele sahibinin saikinden bağımsız bir

biçimde oluşan farklı muamele için başvurusunun ayrıca bir ispat külfeti altına girmesi söz konusu olamaz (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 57). Somut olay bağlamında ilk tespit edilmesi gereken husus toplu taşımada öğrenci indirimine ilişkin uygulamanın, 30 yaşından gün almış öğrencilerle 30 yaş altı öğrenciler arasında 6701 sayılı Kanun çerçevesinde yaş temelinde farklı bir muamele içerip içermediğidir.

29. Başvuru dosyası incelendiğinde 23/8/2024 tarihli öğrenci belgesi doğrultusunda başvuranın İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ... Doktora Programına kayıtlı ...'üncü sınıf aktif öğrenci statüsünde bulunduğu ve başvuranın doğum tarihinin .../.../1984 olduğu anlaşılmaktadır. Başvuranın iddiası öğrenci olmasına rağmen 30 yaşından büyük olduğu için toplu taşımada 30 yaş altı öğrencilere kıyasla farklı ücret tarifesinin uygulanmasına ilişkindir. Muhatap Belediyenin sunmuş olduğu Meclis Kararı ve UKOME Kararı doğrultusunda başlatılan uygulama göz önüne alındığında toplu taşımada 30 yaşından gün almış öğrencilerle 30 yaş altı öğrencilerin farklı ücretlendirmeye tabi tutulduğu ve bu uygulamanın yaş temelinde farklı muamele oluşturduğu değerlendirilmektedir. Bu farklı muamelenin haklı ve meşru bir gerekçeye dayanıp dayanmadığı ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı yönlerinden incelenmesi gerekmektedir.

30. Eğitim hakkı, Anayasa tarafından güvence altına alınmış temel bir haktır. Bu bağlamda eğitim yalnızca kişilere doğrudan fayda sağlayan bir kamu hizmeti değil, aynı zamanda geniş sosyal fonksiyonları olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda, insan haklarının güçlenmesi ve sürdürülmesi açısından eğitim hakkının vazgeçilmez bir katkı sağladığı açıktır (AYM, *Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, B. No: 2013/583, 10/12/2014, para. 66). AYM kararlarında eğitim hakkının kamu ve özel eğitim kurumlarında ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğrenim seviyelerini kapsadığı (AYM, *Hikmet Balabanoğlu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, para. 28) vurgulanmıştır.

31. Nesnel ve makul bir gerekçeye dayandırılmayan, yani meşru bir amaca hizmet etmeyen veya seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık bağı bulunmayan farklı muameleler ayrımcı nitelikte kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, muamelelerin haklı ve meşru bir gerekçeye dayanmaması ya da amaçlanan hedef ile kullanılan araç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmaması halinde ayrımcılık yasağının ihlali söz konusu olacaktır (TİHEK, B. No: 2023/1546, 8/5/2024, para. 32). Mevcut olayda, 30 yaşından gün almış öğrencilerin farklı ücretlendirmeye tabi tutulmasının haklı ve meşru bir gerekçeye dayanıp dayanmadığı ile amaçlanan hedef ile kullanılan araç arasındaki orantılılığın değerlendirilmesi sırasında; toplu taşıma ücretlerinin belirlenmesinde 5216 sayılı Kanun ile 4736 sayılı Kanun ve sair mevzuat çerçevesinde muhatap Belediyenin takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilmekle birlikte, bu takdir yetkisinin kullanımına ilişkin Belediye Meclisinin 11/7/2024 tarihli ve 1060 sayılı Kararı, UKOME'nin 25/7/2024 tarihli ve 2024/5-18 sayılı Kararı ve muhatap Belediyenin yazılı görüşünde sunduğu gerekçelerin dikkate alınması gerekmektedir.

32. Anayasa'nın 13'üncü maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir

(AYM, *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, para. 38). Toplu taşıma ücretlerine ilişkin olarak başvurunun konusunu oluşturan muhatap Belediyenin takdir yetkisi, Anayasa'nın 13'üncü maddesinde düzenlenen ölçülülük ilkesi doğrultusunda kullanılmalıdır. Bu kapsamda toplu taşıma ücretlerinin belirlenmesi ve öğrencilere indirim oranlarının tayin edilmesi hususunda, elde edilmek istenen kamu yararı ile farklı ücretlendirmeye tabi tutulan 30 yaşından gün almış öğrencilerin hakları arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, toplu taşımada öğrencilerin yaş temelinde farklı ücretlendirilmesi Anayasa'nın öngördüğü sınırlar dâhilinde makul, gerekli ve orantılı bir biçimde gerçekleştirilmelidir.

33. Ulaşımda İstanbultkart Yönetmeliği'nin "*İstanbultkart Çeşitleri*" başlıklı 4'üncü maddesinin 1-a bendinde Öğrenci İstanbultkart tanımı "*Milli Savunma Üniversitesi, Yüksek Öğretim Kurumu Kanunu kapsamında eğitim gören ve YÖKSİS kaydı doğrulanan öğrenciler ile Milli Eğitim Temel Kanunu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Çıraklık Eğitim Kanunu ve diğer kanunlar kapsamında eğitim gören ve kaydı elektronik sistem üzerinden doğrulanan kişilere verilen kişiselleştirilmiş İstanbultkartını ifade eder. Lise öğrenimini bitirdiği halde üniversite sınavına girip herhangi bir üniversiteye yerleşmeye hak kazanamayan ya da tercih yapamayan kişiler 1 (bir) yıl süre ile öğrenci sayılır.*" şeklinde düzenlenmekte iken 11/7/2024 tarihli ve 1060 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Kararı ile mezkûr Yönetmelik maddesinin 1-a bendinde "*30 yaşından gün almış öğrencilere ise UKOME Kararı ile belirlenen Tam İstanbultkart, Aylık Tam Mavi Kart ve Tam Aktarma bedellerinin %10 oranı kadar indirim uygulanır.*" ifadesinin eklendiği görülmüştür. İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Hukuk Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından hazırlanan müşterek raporda söz konusu Yönetmelik değişikliğinin gerekçesi kamunun gelir-gider dengesinin sağlanması ve yasanın amacına uygun bir şekilde uygulanması olarak belirtilmiştir.

34. UKOME'nin "*Toplu Ulaşım Ücret Tarifesinin Düzenlenmesi Teklifi*" hususunda aldığı 25/7/2024 tarihli ve 2024/5-18 sayılı Karar'da, Toplu Ulaşım Hizmetleri Şube Müdürlüğü'nün değerlendirmesinde: "*Müdürlüğümüzce yapılan çalışmalar neticesinde; elektronik bilet, minibüs, servis, taksi, taksi dolmuş, vb. taşımacılık türleri ücret tarifeleri için son ücret düzenleme tarihinden bu yana akaryakıt fiyatları, asgari ücreti ve enflasyonda yüksek değişim tespit edilmiş olduğundan ücret düzenlemesinin yapılması gerekliliği tespit edilmiştir. Vatandaşlarımıza sunulan ekonomik ulaşım hizmetinin yarattığı maliyet unsurlarının yıllara sair olarak oluşturduğu finansal yükler, akaryakıt, elektrik, döviz kuru, ithal yedek parça vb. alanlarda artan maliyetler nedeniyle ulaşım hizmetinin etkin ve düzenli bir şekilde sürdürülebilmesi, kent içi toplu ulaşım hizmetini İstanbul halkına etkin ve verimli bir şekilde sunmak için yolculukların ekonomik olmasının yanı sıra esnaf ve işletmecilerin gelir-gider dengesini de korumak amacıyla elektronik bilet, minibüs, taksi, taksi dolmuş, servis ücret tarifelerine artış yapılması konusunun UKOME gündemine alınarak karar bağlanması hususunu arz ederim.*" denilmektedir. Söz konusu Karar'da yer alan Elektronik Bilet Ücret Tarifesi Esasları'nın 11'inci maddesi "*30 yaşından gün almış öğrencilerin tarifesi (1/8/2024 tarihinden itibaren uygulanacaktır), tüm kalemler (geçiş ve dolunlar) için ilgili tam ücretin (Tam Geçiş, Tam Abonman, Tam Aktarma vb.) %10 oranında indirimli şeklinde (yukarı yuvarlanarak) uygulanır. Abonman geçişlerinde değişiklik*

olmayacaktır, mevcut limitler devam edecektir. 30 yaşından gün almış kişilerin abonmanları gerekli teknik altyapı oluşturulana kadar mevcut Tam Abonman hesaplamasına dâhil edilerek hak ediş dağıtılacaktır.” şeklinde düzenlenmiştir.

35. Belediye Meclisinin 11/7/2024 tarihli ve 1060 sayılı Kararı ile UKOME'nin 25/7/2024 tarihli ve 2024/5- 18 sayılı Kararı ve bu kararların hazırlık sürecine ilişkin komisyon raporları incelendiğinde, 30 yaşından gün almış öğrencilere toplu taşıma ücretlerinde uygulanan farklı muameleye yönelik herhangi bir gerekçeye yer verilmediği görülmüştür. Muhatap Belediyeden alınan yazılı görüşte ise henüz bir işte çalışmayan ve düzenli geliri olmayan eğitim çağındaki öğrencilerin desteklenmesinin sosyal devlet olmanın gereği ve anayasal bir zorunluluk olduğu ancak öğrencilere sağlanan indirimli toplu taşıma imkânının düzenli geliri bulunan kişiler tarafından kullanılmasının sağlanan indirimin amacına aykırı bir durum teşkil ettiği belirtilmiştir. Son yıllarda pek çok kişinin açık öğretim fakültelerine sınavsız bir şekilde kaydolarak indirimli öğrenci kartı kullanması, indirimli kart kullanımını gerçekten desteklenmesi gereken öğrenci tanımının dışına çıkardığı ve sosyal destek, kentsel dönüşüm, metro inşası gibi yatırımlarda kullanılan gelirlerde kayıplara yol açtığı da ifade edilmiştir.

36. Bununla birlikte muhatap Belediyenin iştiraki olan Belbim Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş. tarafından dosyaya sunulan yazıda; toplu taşımada öğrenci tarifesi ile tam tarife arasındaki bedel farkının Belediye tarafından sübvansede edilmediği, Belediye Meclisi Kararı'nda yaş sınırının 30 olarak belirlenmesindeki temel sebebin ülkedeki mutad eğitim sürecinin genel olarak 30 yaşında tamamlanması olduğu belirtilmiştir. Yazıda, bir öğrencinin lisans eğitimini en geç 24-25 yaşında tamamlamakta olduğu ve bu aşamadan sonra çalışma hayatına başladığı belirtilmektedir. Öte yandan yüksek lisans eğitiminin en fazla 3 yıl sürdüğü ve 30 yaşına gelmiş bir bireyin ekonomik bağımsızlığa sahip olduğu ileri sürülmüştür. Ekonomik bağımsızlığın 20-30 yaş arasında elde edilmiş olduğu vurgulanarak öğrenci İstanbulkart'ın genel anlamda çalışmayan öğrencilere yönelik bir katkı olduğu ve öğrencilerin maddi kaynaklarını eğitim dışında da değerlendirebilmeleri adına tasarlandığı ifade edilmiştir. Ekonomik refahı belirli standartlarda olan ve ailesinden bağımsız bir şekilde yaşamaya ehil kişilerin ulaşım harcamalarının indirimli tarifieden fiyatlandırılmasının hakkın kötüye kullanılmasına zemin hazırlayacağı ve kamu zararına yol açacağı ileri sürülmüştür. Yeni tarifenin ayrımcılığa yol açmadığı, zira ayrımcılığın eşitler arasındaki farklı muameleden ileri geldiği ve ekonomik bağımsızlığını kazanmış bir öğrenci ile halen ailesinden destek almakta olan bir öğrenci arasında ekonomik eşitlikten bahsedilmesinin mümkün olmadığı iddia edilmiş ve bu sebeplerle indirimli tarifieden yararlanacak kişiler için yaş sınırının 30 olarak belirlendiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde, muhatap Belediyenin 30 yaşından gün almış öğrencilerin toplu taşıma ücretlerinde farklı bir ücret tarifesi uygulanmasının, kamu kaynaklarının etki kullanımı ve sosyal desteklerin hedef kitleye ulaştırılması amacına yönelik haklı ve meşru gerekçelere dayandığı yönünde bir kanaat oluşmaktadır.

37. Her ne kadar muhatap Belediye tarafından toplu taşımada farklı bir ücret tarifesi belirlenmesinin haklı ve meşru gerekçelere dayanıldığı kanaati oluşsa da uygulamada tek ölçüt olarak 30 yaşından gün almış öğrencilerin iş gücüne daha fazla katıldığı varsayımının esas alınması ve muhatap Belediyenin söz konusu varsayımını destekleyen resmi verilerin de sunulmamış olması göz önüne alındığında, kullanılan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmadığı

değerlendirilmektedir. Muhatap Belediye tarafından İstanbul'daki toplam öğrenci sayısının 3.117.663 olduğu, 30 yaşından gün almış öğrenci sayısının ise 513.089 olduğu belirlenmiş olmasına rağmen 30 yaşından gün almış öğrencilerin durumuna dair kişi özelinde bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmış; 30 yaşından gün almış öğrencilerin eğitim seviyesindeki (Ortaöğretim/Yükseköğretim) ve eğitim türündeki (Açık Eğitim/Örgün Eğitim) farklılıklar dikkate alınarak bir sınıflandırmaya gidilmediği görülmüştür. Bununla birlikte, muhatap Belediye nezdinde 30 yaşından gün almış öğrencilerin zaten istihdama kayıtlı olduğu varsayılarak bu öğrencilerin düzenli geliri olup olmadığını belirlemek amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarına da başvurulmamıştır. Bu unsurların tamamının birlikte dikkate alınmaması, adil bir denge gözetilmeden, yaş temeline dayalı farklı muamelenin makul, gerekli ve orantılı bir ölçüde yapılmadığını ortaya koymaktadır.

38. Toplu taşıma hizmetinin öğrencilere yönelik indirimlerle desteklenmesi gerektiği yönündeki sosyal devlet ilkesi dikkate alındığında, indirimli toplu taşıma maliyetinin muhatap Belediyenin bütçesi üzerinde yük oluşturduğu gerekçesi eğitim gibi anayasal bir hakkın korunmasına yönelik kamu hizmetinin niteliği ile bağdaşmamaktadır. Kaldı ki toplu ulaşımında öğrenci tarifi ile tam tarife arasındaki bedel farkının Belediye tarafından sübvansede edilmediği de bildirilmiştir. Öte yandan 30 yaşından gün almış öğrencilerin eğitim seviyesi, eğitim türü, gelir durumu gibi farklılıkları gözetilmeksizin yalnızca bu yaş grubunun iş gücüne katılımının yüksek olduğu varsayımına dayalı olarak yapılan toplu taşıma ücret düzenlemesinin, elde edilmek istenen kamu yararı ile farklı ücretlendirmeye tabi tutulan 30 yaşından gün almış öğrencilerin hakları arasında adil dengeyi zedeleyici nitelikte olduğu değerlendirmesine varılmaktadır.

39. Sonuç olarak yukarıda yer alan tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde, muhatap Belediye tarafından toplu taşımada 30 yaşından gün almış öğrencilerin farklı ücretlendirmeye tabi tutulması meşru bir amaç taşısa da uygulama sırasında yaş sınırının belirlenmesinde kişiler arasındaki bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulmadığı ve bu durumun hedeflenen amaç ile uygulanan araç arasında bir ölçülülük sağlamadığı, uygulamada makul bir dengenin gözetilmediği gerekçeleriyle başvuru konusu olayda yaş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

40. Genel düzenleyici işlemler, idarenin soyut, genel ve sürekli nitelikteki düzenlemeleridir. Bu tür işlemler doğrudan belli bir kişiyi hedef almamakla birlikte, uygulandıklarında her birey üzerinde somut ve kişiselleşmiş hukuki sonuçlar doğurur. Aynı düzenlemeye dayalı benzer nitelikte birçok uygulama gerçekleştirilebilmekte ve her uygulama muhatap bakımından ayrı bir idari tasarruf niteliği taşımaktadır. Genel düzenleyici işlemlerin bireyler üzerindeki şahsileşmiş etkisi, her bireyin hukuki durumunu farklı şekilde etkileyen bu işlemlere karşı ayrı ayrı başvuru hakkını ortaya çıkaracaktır.

41. İdare hukukunun bireysellik ve sübjektif etki ilkeleri uyarınca idarenin aynı konuda tesis ettiği genel nitelikli bir düzenleme, bu düzenlemeden etkilenen her kişi bakımından farklı bir mağduriyet ve hak kaybı yaratabilir. Genel düzenleyici işlemin kişiselleşmiş etkisi nedeniyle her bireyin, idarenin kendi statüsü üzerinde yarattığı olumsuz sonuçlara karşı kişisel başvuru yapabilmesi esastır. Ayrıca 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde, "*Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir (...).*" hükmü yer almaktadır. Bu düzenleme ışığında, bireylerin, idarenin genel nitelikli düzenlemelerinden kaynaklanan ayrımcı muamelelere karşı bireysel

başvuru hakkına sahip olduğu açıktır. Genel bir tasarruf niteliğindeki düzenleyici işlemler, her muhatap açısından ayrı ayrı sonuç doğurmakta ve bireysel etkiler yaratmaktadır. Dolayısıyla her bir başvuran açısından ayrı bir menfaat ihlali oluşmakta ve bu da kişisel başvuru hakkını doğurmaktadır.

42. Bu bağlamda muhatap Belediyenin 30 yaş üstü öğrencilere indirim uygulanmayacağına ilişkin düzenleyici işlemi, yalnızca soyut ve genel bir karar niteliğinde olmayıp, her birey üzerinde ayrı ayrı hukuki sonuçlar doğuran somut etkiler yaratmaktadır. Zira söz konusu düzenlemeye dayanılarak ulaşım hizmetinden yararlanan her bir 30 yaş üstü öğrenci için ayrı ayrı işlem tesis edilmiş olacak ve her biri açısından ayrı sonuç doğacaktır. Düzenleyici işlem her kişi üzerinden birel işlem olarak devam etmektedir. Bu çerçevede hukuki güvenlik, etkili başvuru ve hukuk devleti ilkeleri gereğince, bu tür genel düzenlemelerden etkilenen her bireyin ayrı ayrı başvuru yapma hakkı bulunduğu ve her başvurunun ayrı ayrı incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

43. Muhatap Belediye Meclisi tarafından alınan karar yürürlükte olduğu sürece uygulamanın devam edeceği, ayrımcılık yasağı ihlalden zarar görme ihtimali olan kişi sayısının artacağı ve söz konusu işlemin tek seferlik bir sonuç yaratmadığı her kişi açısından ayrı sonuç doğurmaya devam edeceği açıktır. Bu nedenle her bir 30 yaş üstü öğrenci açısından ayrı mağduriyetin söz konusu olabileceği ve idarenin her kişi üzerinde yeni bir işlem tesis ederek farklı hukuki sonuçlara sebebiyet vereceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla idare hukukunun temel prensipleri ve 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde tanımlanan başvuru hakkı kapsamında muhatap Belediyenin 30 yaş üstü öğrencilere indirim uygulanmayacağına ilişkin kararı nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiası içeren her bir başvurunun ayrı ayrı incelenmesi ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatinin hâsıl olması durumunda her başvuru için ayrı idari para cezası uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

44. Bu çerçevede somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlalin etki ve sonucunun ağırlığı, toplu taşıma hizmetinin yürütülmesinde muhatapın mevzuat uyarınca sahip olduğu yetkinin çerçevesi ve hizmet sunumunun bir tarafı olan muhatapın kamu tüzel kişiliğine sahip olması sebebiyle güçlü konumda bulunması, uygulamanın süregelen bir uygulama olması ve ayrımcılık yasağından etkilenebilecek kişi sayısının artma ihtimali göz önünde bulundurularak, ihlal konusu eylemle ilgili muhatap İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına üst sınırdan idari para cezasının uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı hakkında 204.285,00 TL (İkiYüzDörtBinİkiYüzSeksenBeş TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine

başvurulabileceğine,

8/4/2025 tarihinde Muhammet Ecevit CARTİ'nin ilave görüşü; Alişan TİRYAKİ, Ünal SADE, Yunus Emre KARAOSMANOĞLU ve Zennure BER'in karşı oyları ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan
(Raporlu)

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

Ek:

- 1 - 2025/179 Y.T. Kurul Kararı Muhammet Ecevit CARTİ İlave Görüşü (2 Sayfa)
- 2- 2025/179 Y.T. Kurul Kararı Alişan TİRYAKİ Karşı Oyu (2 Sayfa)
- 3- 2025/179 Y.T. Kurul Kararı Ünal SADE, Yunus Emre KARAOSMANOĞLU ve Zennure BER Karşı Oyu (4 Sayfa)

21.04.2025

İLAVE GÖRÜŞ

Karar Adı : Y.T.
Karar Numarası : 2025/179

Bilindiği üzere; 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1 inci maddesi çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelere toplu taşımada öğrencilere indirim yapabilme yetkisi verilmiştir. Hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler bu çerçevede öznel karar süreçleri sonunda farklı uygulamalar gerçekleştirerek öğrencilere değişen oranlarda indirimli seyahat imkânı sunmaktadırlar. Söz konusu indirimlerin, anayasal bir hak olan eğitim hakkının Anayasa'nın sosyal devlet ilkesinin gerektirdiği bir şekilde desteklenmesini sağlayacak bir surette belirlenmesi beklenirken, diğer taraftan başta hizmet veren kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin bütçe imkânları olmak üzere farklı parametrelerin de belirlemelerde etkili olacağı açıktır. Örneğin; bu hizmetlerden ücret ödeyerek faydalanan, dolayısıyla ücretsiz ya da indirimli faydalananların maliyetinin bir kısmını da yüklenmekte olan diğer kullanıcılar ile hizmet sunumu esnasında ücretsiz ya da indirimli faydalanıcılardan dolayı kısmi gelir kaybına uğrayan esnaf ve işletmecilerin durumu da göz önünde bulundurulması gereken faktörler arasındadır.

Ekonomik koşullar nedeniyle, düzenli geliri bulunanlar da dâhil olmak üzere pek çok kişinin özellikle açık öğretim fakültelerine kaydolmak suretiyle indirimli öğrenci kartı talebinde bulunduğu, bu durumun toplu ulaşımdan faydalananlar arasında indirimli kart kullananların sayısının önemli oranlara ulaşmasına sebebiyet verdiği belediyeler tarafından sunulan idari kayıtlardan anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, toplu ulaşım hizmeti veren kurum ve kuruluşlar ile belediyelerin yukarıda belirtilen hususlar çerçevesinde bütçe imkanlarını da gözeterek bir takım tedbirler almaya çalışması son derece doğaldır.

AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarında, benzer durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmadığı takdirde ayrımcı nitelikte kabul edilmekte, bir başka ifadeyle, farklı muamelenin meşru bir amaç taşımaması veya amaçla kullanılan araçlar arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulamaması halinde işlemin ayrımcılık teşkil edeceği vurgulanmaktadır. Benzer durumlarda farklı muamelenin haklı bir temelinin bulunup bulunmadığının veya farklılığın ne dereceye kadar haklı görülebileceğinin değerlendirilmesinde de kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunduğu, takdir yetkisinin kapsamının somut olayın özelliklerine ve bilhassa farklı bir şekilde yararlandırılan hakkın niteliğine göre değişebileceğinin altı çizilmektedir.

Yukarıda belirtilen çerçevede hizmet veren kuruluşların çeşitli tedbirler alması doğal olmakla birlikte, söz konusu tedbirlerin ayrımcı nitelikte olmaması gerektiği izahtan varestedir. Ücretsiz ya da indirimli ulaşım uygulaması, henüz bir işte çalışmayan, geliri olmayan ya da düşük gelirli olan öğrencilerin desteklenmesini, yani anayasal bir hak olan eğitim hakkının Anayasa'nın sosyal devlet anlayışı bağlamında desteklenmesini amaçlamaktadır. Sonuçta; indirimli ulaşım uygulamasına ilişkin kriterlerin belirlenmesi esnasında, öğrenciye ilave ulaşım masrafı bağlamında yük getirmeyen açık öğretim öğrencisi olup olmadığı, ikinci ya da üçüncü üniversiteyi okuyup okumadığı, herhangi bir işte çalışıp çalışmadığı, yani bir geliri olup olmadığı ve gelir düzeyinin ne olduğu gibi hususlar ya da öğrencinin lisans, yüksek lisans ya da doktora aşamalarının hangisinde bulunduğu değerlendirilmeden sadece yaş kriterinin ayırddedici

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

ölçüt olarak belirlenmesinin, hizmet sunucularının çeşitli tedbirler almasına dair haklı ve meşru gerekçeleri bulunsa da amaçla kullanılan araçlar arasında orantılılık bulunmadığı ve uygulamanın ölçülülük ilkesine uygun olmadığı, dolayısıyla ayrımcı nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

17.04.2025

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : Y.T.
Karar Numarası : 2025/179

1. Başvuru; İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin 11/7/2024 tarihli ve 1060 sayılı kararı uyarınca toplu taşımada 30 yaşından gün almış öğrencilerle 30 yaş altı öğrencilerin farklı ücretlendirmeye tabi tutulduğu ve bu uygulamanın yaş temelinde ayrımcılık yasağının ihlalini teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.
2. 6701 sayılı Kanun'un "*Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında "(1) Herkes hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır." düzenlemesi yer almaktadır.
3. Somut başvuruda başvuran tarafından toplu taşımada 30 yaşından gün almış öğrencilerle 30 yaş altı öğrencilerin farklı ücretlendirmeye tabi tutulmasının ayrımcılık yasağının ihlali olduğu iddia edilirken muhatap Belediye tarafından ise ücretsiz ve indirimli taşımanın maliyetinin ücretli binen yolculardan ve Belediye bütçesinden karşılandığı, ileri yaşlarına rağmen yalnızca indirimli öğrenci kartını kullanmak adına öğrenciliğini sürdüren vatandaşların kamu üzerinde ciddi bir yük oluşturduğu, söz konusu davranışı gerçekleştiren kişilere belli bir yaşın üzerinde olup hala indirimli öğrenci kartından neden faydalandıklarının tek tek sorulmasının hem hukuki hem de pratik açıdan mümkün olmadığı, dolayısıyla 30 yaşından gün almış öğrencilere yönelik ayrımın yapılan araştırmalar sonucu uygun bir yaş sınırı olarak belirlendiği ifade edilmiştir.
4. Konuya ilişkin normatif düzenlemeler incelendiğinde indirimli toplu taşıma hizmeti sunmanın belediyeler açısından takdire dayalı bir yetkiyle düzenlendiği görülmektedir. Bununla koşut olarak öğrenci statüsünde olan her kişiye bu hizmetin ücretsiz sunulmasına ilişkin amir bir düzenleme de söz konusu değildir. Konuya ilişkin olarak, 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin ilgili bölümü "(...) Belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, toplu taşıma hizmetlerinde öğrenci ve basın kimlik kartı sahiplerine indirim uygulamaya yetkilidirler. (...)" hükmünü haizdir. Bu hükmün amaçsal yorumundan belediyelerin farklı muameleyi haklı kılacak parametrelerle yaş grupları arasında bu yönde bir ayrıma gitme noktasında takdir yetkisi olduğu değerlendirilmektedir.
5. Oluşturulan farklı muamele, hukuki olarak meşru olduğu kadar sosyal hayatında gerçekleriyle de uyumludur. Ülkemiz örneğinde değerlendirildiğinde 30 yaş sınırı, öğrenim hayatının olağan süresi ve sene kayıpları da göz önüne alındığında makul bir yaş olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda muhatap Belediye tarafından indirimli ücret tarifeleri belirlenirken 30 yaşından gün almış kişilerin çalışma hayatına katılım yaş aralığında değerlendirilmesi rasyonel tercihlerin sonucudur. Ayrımcılık yasağı ihlalinin ortaya çıkabilmesi için benzer durumda olan kişilere makul bir gerekçe olmaksızın farklı muamelede bulunulması gerekmektedir. Niza konusu olayda ise farklı muamelenin hem hukuki hem de sosyal hayatla uyumlu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

somut gerekçeleri bulunmaktadır. Bu noktada yaş itibarıyla okulda olması gereken ve bu nedenle çalışma hayatına katılım sağlayamayan çocuk ve gençlere özgü yapılan desteklerin çalışma hayatına katılabilecek kişilerden ayrıştırılmasının uygun olacağı kanaati oluşmaktadır. Bu bağlamda muhatap Belediye tarafından kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve sosyal desteklerin hedef kitleye ulaştırılması amacına yönelik olarak eşitsiz bir durumu ortadan kaldırmaya yönelik bir düzenleme getirildiği anlaşılmaktadır. 6701 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinin (f) bendi uyarınca *"Eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik, gerekli, amaca uygun ve orantılı farklı muamele"* ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği hallerden biridir.

6. Bu çerçevede yapılan değerlendirmenin Kurumumuzun 29/12/2020 tarihli ve 2020/270 sayılı kararında da vurguladığı *"öğrenci ulaşım kartına hak sahipliği için muhatap Belediyenin 26 yaş altındaki kişilerden SGK kaydı talep etmediği, 26 yaşını doldurmuş kişilerden ise SGK kaydı talep ettiği ve SGK kaydı bulunan kişilere öğrenci kartı verilmediği, bu uygulamayla çalışmayan öğrencilere indirimli ulaşım kartı sağlayarak eğitimin getirdiği mali yükün azaltılmasının amaçlandığı ve eşitsiz bir durumu ortadan kaldırmaya yönelik bir düzenleme getirildiği, idarenin takdir yetkisinin makul bir gerekçeyle orantılı olarak kullanılması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğine"* ilişkin çıkarımla da uygun olacağı değerlendirilmektedir.
7. Sonuç olarak somut olayda muhatap Belediye tarafından toplu taşıma ücret tarifesine ilişkin yaş sınırı belirlenirken öğrenci indirimleri konusunda makul bir yaş sınırı belirlendiği, bu bağlamda belediyenin takdir yetkisinin haklı ve meşru gerekçelerle orantılı bir şekilde kullanıldığı değerlendirilmiş olup ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.
8. Açıklanan gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne iştirak edilememiştir.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

22.04.2025

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : Y.T.
Karar Numarası : 2025/179

1. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu 1'inci maddesi ile TİHEK'in kuruluş amacı; *"insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek"* olarak belirlenmiştir.

Aynı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre: *"... cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır."* Yine aynı Kanun'un 9'uncu maddenin birinci fıkrasının (a) bendine göre: *"İnsan haklarının korunmasına, geliştirilmesine, ayrımcılığın önlenmesine ve ihlallerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapmak"* TİHEK'in görevleri arasında sayılmıştır.

2. 6701 sayılı Kanun'un 25/1 ve 2'nci maddesi; *"(1) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, bu ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, failin ekonomik durumu ve çoklu ayrımcılığın ağırlaştırıcı etkisi dikkate alınarak ihlalden sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında bin Türk lirasından on beş bin Türk lirasına kadar idari para cezası uygulanır."* Birinci fıkrafta belirtilen idari para cezasının kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları hakkında uygulanması hâlinde, ödenen idari para cezası, cezaya esas ayrımcı uygulamaya kusuruyla sebebiyet veren kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlara rücu edilir." hükmünü havidir.

6701 sayılı Kanun, 25/4'üncü madde mucibince de *"Kurul, verdiği idari para cezasını bir defaya mahsus olmak üzere uyarı cezasına dönüştürebilir. Hakkında uyarı cezası verilen kişi veya kurumun ayrımcı fiilinin tekrarı hâlinde alacağı ceza yüzde elli oranında artırılır. Bu artış ceza üst sınırını aşamaz."* Bu düzenlemeye göre, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın TİHEK'in *"ayrımcılık yasağının ihlal edildiği"* yönündeki kararından sonra ayrımcı eyleme devam etmesi halinde uygulanacak idari yaptırım cezası yüzde elli oranında artırılarak uygulanacaktır.

3. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"İdari yaptırımlar"* başlıklı 25/6'ncı maddesine göre; *"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde idari yaptırımlara ilişkin olarak 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri uygulanır."*

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun *"İdarî para cezası"* başlıklı 17/7'nci maddesinde ise *"İdarî para*

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır. Bu suretle idarî para cezasının hesabında bir Türk Lirasının küsuru dikkate alınmaz. Bu fıkra hükmü, nispi nitelikteki idarî para cezaları açısından uygulanmaz.”

27/11/2024 tarihli ve 32735 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:574) ile yeniden değerlendirme oranı 2024 yılı için %43,93 olarak tespit ve ilan edilmiştir. Bu kapsamda, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun “İdari yaptırımlar” başlıklı 25’inci maddesinde sayılan idari para cezaları 1/1/2025 tarihinden itibaren ceza alt sınırı 13.588,00 TL ceza üst sınırı 204.285,00 TL olarak uygulanacaktır.

4. Doktrinde idari yaptırım; “yasaların açıkça yetki verdiği veya yasaklamadığı durumlarda, araya yargısal bir karar girmeden, idarenin doğrudan doğruya, bir işlemi ile ve İdare Hukukuna özgü usullerle vermiş olduğu cezalardır.” “Bireylerin ve toplulukların kamusal düzene uymalarını ve ilgililerin idareye karşı olan borç ve yükümlülüklerini yerine getirmeyi sağlayan yaptırımları idari cezadır” şeklinde tanımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi, E.2000/43, K.2004/60, 13/05/2004 sayılı Kararında idari yaptırımları, “öğretide de kabul edildiği gibi, idarenin, bir yargı kararına gerek olmaksızın yasaların açıkça verdiği bir yetkiye dayanarak İdare Hukukuna özgü yöntemlerle, doğrudan doğruya uyguladığı yaptırımlar” şeklinde,

Uyuşmazlık Mahkemesi, T. 5/05/2008E.2007/578, K.2008/141 sayılı Kararında idari yaptırımlar; “kanunun öngördüğü bir ceza idarenin bir organı eliyle uygulanabiliyorsa bu genel ceza hukukunun değil, idare hukukunun bir müeyyidesidir. Bu tür cezalar, uygulama alanı itibarıyla, idarenin kamu düzeninin sağlanması ve korunması görev ve yükümlülüğünün yerine getirilmesi amacına yönelik bir hukuki müeyyide niteliğini taşımakta olup; idari ceza uygulaması, konusu olan suçun niteliği, uygulayan merci ve uygulanan usul ile hukuki sonuçları itibarıyla adli ceza uygulamasından farklılık göstermekte ve hukuki müeyyideler, esasen gerçek anlamda bir ceza sayılmamaktadırlar.” şeklinde,

Danıştay, 13’üncü Daire, E.2005/9375, K.2006/4919, 25/12/2006. sayılı Kararında idari yaptırımlar; “idarenin, bir yargı kararına gerek olmaksızın yasaların açıkça verdiği bir yetkiye dayanarak idare hukukuna özgü yöntemlerle, doğrudan doğruya uyguladığı yaptırımlar” olarak tanımlanmaktadır” şeklinde tanımlanmıştır.

Uyuşmazlık mahkemesi idari yaptırımların, idarenin kamu düzeninin sağlanması ve korunması görev ve yükümlülüğünün yerine getirilmesi amacını taşıdığından gerçek anlamda bir ceza niteliğinde olmadığı görüşündedir.

5. Doktrin, yerleşik içtihatlar ve kanuni düzenlemeler çerçevesinde idari yaptırımların “kanunilik, elverişlilik, gereklilik, orantılılık ve belirli olma” olmak üzere beş temel özelliğinden söz edilebilir. İdari yaptırımlar caydırıcı oldukları ölçüde elverişlidirler. Uygulanan idari yaptırımlar ile kamu yararı arasında bir denge/orantı olmalıdır. Anayasa Mahkemesi, E.2020/80, K.2021/34, 29/04/2021. sayılı Kararı ile belirlilik ilkesini; “Hukuk devletin temel unsurlarından biri de belirlilik ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup kişinin kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır. Kişi ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir. Hukuki güvenlik ilkesi bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.” şeklinde tanımlamıştır.

İdari yaptırımlar kanunla belirlenmelidir. Anayasa’nın 123/1’inci maddesine göre, “İdare kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.” Bu hükme istinaden idarenin yaptırım uygulama yetkisini kullanırken göz önünde bulunduracağı en önemli kural “yasallık” ilkesidir.

Anayasa Mahkemesi E.2018/110, K.2018/99, 17/10/2018. ve E.2019/110, K.2021/85, 11/11/2021. sayılı Kararlarında idari yaptırımların kanuniliğini; “Anayasanın 38. maddesinde idari suç ve cezalar ile adli suç ve cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından her ikisi de bu maddede öngörülen ilkelere tabidir. Adli ve idari suçlarda davranış normlarına aykırı ve haksızlık teşkil eden bir fiille, kanun koyucunun koruma altına aldığı bir hukuki değer ihlali söz konusu olup adli ve idari cezaların her ikisi de cebir içermektedir.” gerekçesi ile Anayasanın 38’inci maddesi ile temellendirmektedir.

6. Kabahatler Kanunu’nun 15/1’inci maddesinde bir idari suç nedeniyle iki ayrı idari ceza uygulanmasına ilişkin olarak özel bir hüküm sevk edilmiştir; “Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idarî para cezası öngörülmüşse, en ağır idarî para cezası verilir. Bu kabahatlerle ilgili olarak kanunda idarî para cezasından başka idarî yaptırımlar da öngörülmüş ise, bu yaptırımların her birinin uygulanmasına karar verilir”

7. Ülkemizde 1985 yılında imzalanan ve 2016 yılında yürürlüğe giren, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 7’nci Ek Protokolünde bahsi geçen “Ne Bis İn Idem” yani “iki kez yargılanma yahut cezalandırılma yasağı” ilkesinden de bahsetmek gerekir. Buna göre; “Hiç kimse, bir devletin hukukuna ve ceza muhakemesi usulüne uygun olarak kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı, aynı devletin yargı yetkisi içindeki ceza yargılamaları kapsamında yeniden yargılanamaz veya cezalandırılamaz.” İdari ve adli alanda tek fiile bağlı olarak iki ayrı cezanın öngörüldüğü pek çok hususta gündeme gelen ve tartışılan bu kuralın, uluslararası sözleşmelerin kanun sayıldığı, kamunun hukuka güveni ve devletin vatandaşlarını koruma görevi, idari yaptırımların ölçülülüğü ilkesi ve amaçsal yorumu dikkate alındığında “tek fiil üzerinden tek kişiye iki ayrı idari yaptırım uygulanmaması” şeklinde yorumlanmasının uygun olacağı düşünülmektedir. İdari yaptırımların ölçülülüğü ilkesinin ihlali ile kamu güvenliğini sağlamayı hedefleyen bu kuralın idari yaptırımlar için uygulanmaması, bireyin omuzlarına işlenen fiilin karşılığı olan yaptırımdan daha ağır bir yük yükleyecek, bireylerin devlete ve hukuka olan güvenini sarsacaktır.

8. Yukarıda izah edilen hukuki gerekçelere istinaden, muhatap İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Meclis Kararı ile; “toplu taşımada 30 yaşından gün almış öğrencilerle 30 yaş altı öğrencilerin farklı ücretlendirmeye tabi tutulmasının” yaş temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkin olarak TİHEK’e

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

daha önceden yapılan başvuruya istinaden alınan 2024/1300 sayılı H.T.G. Kararı ile muhatap Belediyeye üst sınırdan olmak üzere idari yaptırım kararı verildiğinden idari işlem ve eylemin ihlal niteliği devam etmekle beraber aynı eylem için tek idari yaptırım kararı verilmesi gerektiği kanaati ile çoğunluğun görüşüne iştirak edilmemiştir.

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No: